

บทที่ ๑

บทนำ

ภูมิหลัง

วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเป็นวรรณกรรมที่มีความสำคัญและมีคุณค่าต่อมนุษย์อย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะวรรณกรรมพื้นบ้านสามารถสะท้อนสภาพชีวิต คติชีวิต และสังคมได้ การศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานจะทำให้เข้าใจถึงปรัชญาชีวิต การดำเนินชีวิต ลักษณะสังคม ค่านิยมและวิถีแห่งชีวิต ตลอดจนระบบสังคมของกลุ่มนั้น ๆ วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นข้อมูลทางด้านคติชนวิทยาที่จะสะท้อนให้เห็นสถานะของประชานิคมนั้น ๆ เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นอัจฉริยะของบรรพบุรุษที่ได้สร้างสรรค์มรดกอันล้ำค่าไว้แก่คนรุ่นหลัง (ธวัช ปุณโณททำ. ๒๕๒๕ : ๑๓) การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นจึงเป็นการศึกษาชุมทรัพย์ทางปัญญาของชาวบ้าน เพราะนอกจากจะได้รับความบันเทิงแล้วยังทำให้ทราบแนวคิดของคนในท้องถิ่นและของชาติอีกด้วย

วรรณกรรมคำสอนเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่ผู้ประพันธ์นำเสนอเนื้อหาสาระเพื่อเป็นคติสอนใจ กล่อมเกลาจิตใจให้เป็นคนดี มีคุณธรรม ให้เป็นคนรู้จักขนบธรรมเนียมหรือกฎหมายจารีตประเพณีของสังคม วรรณกรรมอีสานที่ชาวบ้านชื่นชอบ เช่น เรื่องเทวดาสอนโลก กำฟ้าผีน้อย สิบไซ ปลาแดกปลาสมอ ขุนทิง จำปาสี่ต้น เสียววาสน์พิญาคันคาก และท้าวแบ้ เป็นต้น (ประมวล พิมพ์เสน. ๒๕๔๕ : ๖๑-๖๕) วรรณกรรมอีสานเหล่านี้นิยมจารึกไว้ตามใบลานบ้าง สมุดข่อยบ้าง ด้วยตัวอักษรธรรมและอักษรไทยน้อย เป็นภาษาอีสาน โบราณยากที่คนไทยรุ่นใหม่ที่ไม่มีความรู้ในภาษาอีสานโบราณจะเข้าใจ ปราชญ์ชาวอีสานได้ปริวรรตวรรณกรรมอีสานเพียงบางเรื่องเท่านั้น ยังมีวรรณกรรมอีสานอีกหลายเรื่องที่ยังไม่ปริวรรตและเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

ในบรรดาวรรณกรรมคำสอนของชาวอีสานเหล่านี้ ผู้วิจัยให้ความสนใจเป็นพิเศษอยู่เรื่องหนึ่ง คือ เรื่องท้าวแบ้ เนื่องจากเป็นวรรณกรรมอีสานที่ชาวบ้านในอดีตชื่นชอบ แต่ปัจจุบันยังไม่มีผู้ใดปริวรรตเป็นภาษาไทยปัจจุบันและยังไม่มีผู้ใดศึกษาแต่ประการใด ด้วยมูลเหตุนี้ผู้วิจัยใคร่จะปริวรรตและวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในเรื่องท้าวแบ้ว่า

เรื่องท้าวแม่มีคำสอนใดปรากฏอยู่บ้าง และคำสอนดังกล่าวแสดงให้เห็นภูมิปัญญาของชาวอีสานในด้านใด อันจะเป็นการธำรงรักษามรดกอันล้ำค่าของบรรพบุรุษให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายต่อไป

จุดประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อปริวรรตวรรณกรรมอีสานเรื่องท้าวแม่
๒. เพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องท้าวแม่ในด้านต่าง ๆ ดังนี้
  - ๒.๑ ด้านครอบครัว
  - ๒.๒ ด้านความเชื่อ
  - ๒.๓ ด้านสังคม

ความสำคัญในการวิจัย

๑. ทำให้ทราบภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องท้าวแม่
๒. เป็นการธำรงรักษาภูมิปัญญาของชาวอีสานที่เป็นมรดกอันล้ำค่าของบรรพบุรุษให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายต่อไป

ขอบข่ายในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะปริวรรตและวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องท้าวแม่ฉบับโบราณอีสานที่บันทึกด้วยอักษรธรรมภาษาอีสาน โบราณ สำนวนของญาครุอุปัชฌา ญาชาอินทร์ คุณเสุข คุณเรื่อง และคุณลี เป็นผู้ประพันธ์ร่วมกัน

๓. คำสอน หมายถึง ถ้อยคำที่มีความหมายในเชิงคติเตือนใจ ใช้ภาษาที่ดั่งาม มีประโยชน์ในทางจริยธรรม คติธรรม เป็นแนวทางในการประพฤติของคนในสังคมให้ดำเนินไปตามแนวทางที่เหมาะสมตามธรรมเนียม แบบแผน จารีตของสังคมนั้น ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY